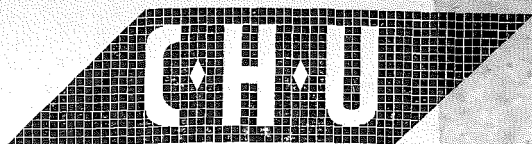

CHU
1948
2

CHRISTELIJK HISTORISCHE UNIE

ONTWERP

Sociaal-Economisch program 1948

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

1945

CHRISTELIJK-HISTORISCHE UNIE.
SOCIAAL-ECONOMISCH PROGRAM 1948.

INLEIDING.

De Christelijk-Historische Unie, overwegende, dat de gehoorzaamheid aan Gods geboden er toe dringt, zich in dit tijdsgewricht nader uit te spreken omtrent de meest gewenste oplossing van sociale en economische vraagstukken, stelt hierbij, krachtens haar beginsel de persoonlijke vrijheid in gebondenheid aan Gods openbaring en de plicht van de mens in de gemeenschap de naaste te dienen, voorop. Zij spreekt zich voorts uit voor de souvereiniteit in eigen kring, krachtens welk beginsel aan de kringen der gemeenschap ook op maatschappelijk gebied een eigen recht en een zelfstandige ontwikkeling toekomt.

Par. I. RECHTSORDE VAN HET MAATSCHAPPELIJK LEVEN.

1. Uitgaande van de Christelijke solidariteitsgedachte, welke saamhorigheid en gelijkwaardigheid van kapitaal en arbeid in het voortbrengingsproces erkent, worde publiekrechtelijke regeling der bedrijfsorganisatie bevorderd. Bij deze organisatie worde iedere vorm van staatssocialisme en de klassenstrijdgedachte verworpen en worde voor het algemeen belang — in het bijzonder dat der consumenten — door de Overheid gewaakt onder inschakeling van organisaties, die op dit gebied bestaan, terwijl de bedrijfsgroepsegoïsme krachtig dient te worden tegengegaan.

De bedrijfsorganen dienen te zijn zelfbesturende organen, paritetisch samengesteld uit vertegenwoordigers van de in de bedrijfstakken bestaande werkgevers- en werknemersorganisaties, waarbij aan de Overheid door het opnemen van haar vertegenwoordigers adviserende invloed wordt toegekend.

De opbouw der bedrijfsorganen zij in de eerste plaats horizontaal, terwijl door het leggen van verbindingen, waar nodig, verticaal verband worde bevorderd.

Aan de bedrijfsorganen worde op sociaal terrein ruime en op economisch gebied geleidelijk zich uitbreidende bevoegdheden toegekend.

Het toezicht op de bedrijfsorganen en het geven van advies met betrekking tot de goedkeuring van door die organen vastgestelde verordeningen door de Overheid, wordt opgedragen aan een Sociaal-Economische Raad, samengesteld voor 1/3 uit vertegenwoordigers van de Overheid en voor 1/3 uit vertegenwoordigers van centrale organisaties resp. van werkgevers en werknemers.

2. ONDERNEMINGSRADEN.

Bij een wettelijke regeling van de ondernemingsraden diene men uit te gaan van de gedachte, dat deze regeling, die beperkt blijve tot het aangeven van richtlijnen, een eigen plaats verkrijge.

Als taak van de ondernemingsraden worde allereerst gezien: het bevorderen van de samenwerking op sociaal en economisch gebied binnen de onderneming.

Par. II. ECONOMISCHE EN FINANTIELE POLITIEK.

Het economische leven behoort gericht te zijn op een doelmatige en rechtvaardige voorziening in de geestelijke en stoffelijke behoeften van allen. Op grond van de Christelijke gedachte der persoonlijke verantwoordelijkheid van ieder mens op de plaats, waar hij door God in de samenleving is gesteld, worde — onder erkenning van een eigen recht der verschillende levenskringen — leiding en ordening van voortbrenging

en verdeling allereerst gezien als een taak van het maatschappelijk leven zelve.

De Overheid heeft te waken voor het algemeen belang en op haar rust derhalve de plicht op lonen en prijzen invloed uit te oefenen. In tijden van bijzondere schaarste kunnen aan haar verdergaande rechtstreekse bevoegdheden worden toegekend. Voor zover de Overheid zich bezig houdt met de vaststelling van het loon- en prijspeil, bediene zij zich van de uit het bedrijfsleven opgekomen organisaties en houde zij rekening met de belangen van consumenten, producenten en distributeurden.

Ter bevordering van geestelijke en stoffelijke welvaart van het platte land, dienen in beginsel de diensten door de landbouwende bevolking aan de andere bevolkingsgroepen bewezen, naar dezelfde maatstaven te worden beloond. Ter doorvoering hiervan, zullen de lonen in het land- en tuinbouwbedrijf aan die van de industrie gebonden dienen te worden.

Par. III. MIDDENSTANDSPOLITIEK.

De Overheid erkenne de eigen waarde, die de industriële en handel-drijvende middenstand heeft voor het maatschappelijk leven en geve deze zoveel mogelijk gelegenheid zich te ontwikkelen. Daarom is het gewenst, de gezondheid van de middenstandsbedrijven te versterken en bij alle overheidsmaatregelen zorg te dragen, dat deze nijvere groep gelijke ontplooiingskansen heeft als andere groepen, die de bevolking op het gebied van handel en industrie van goederen voorzien en diensten bewijzen.

In dit opzicht worde bijzonder zorg gedragen door een gelijkwaardige behandeling dezer groep in verhouding tot andere bevolkingsgroepen bij de bedrijfsorganisatorische opbouw, de voorlichting, het vaststellen van prijzen en de heffing der belastingen.

Par. IV. HANDELSPOLITIEK.

Gelet op de economische en sociale opbouw van Nederland en de dichtheid van zijn bevolking is het onderhouden en de uitbreiding van een levendig economisch verkeer van Nederland met de overzeese gebiedsdelen en het buitenland een volksbelang van de eerste orde.

Het streven van de Overheid dient er op gericht te zijn bestaande belemmeringen zoveel mogelijk te verminderen en door doelmatige voorlichtingsdiensten voor de export en import de gevonden handelsbetrekkingen te behouden en nieuwe handelsmogelijkheden te bevorderen.

Voor zover de buitenlandse handel geschieden moet binnen het raam van internationale handelsovereenkomsten worde zodanige uitwerking bevorderd, dat het bedrijfsleven allereerst en rechtstreeks worde ingeschakeld en ambtelijke bemoeienis op de tweede plaats kome, terwijl mede om extra belasting van het bedrijfsleven met de kosten van het Overheids-apparaat te beperken, dit apparaat tot de kleinst verantwoorde omvang worde teruggebracht. Bij het binnenlands economisch verkeer worde — rekening houdende met de door schaarste van goederen nog noodzakelijke distributie — gestreefd naar vermindering van ambtelijke bemoeiening en worde op de verantwoordelijkheid en zelfwerkzaamheid der bevolking en hare georganiseerde verbanden in ruime mate een beroep gedaan.

Par. V. FINANTIËLE POLITIEK DER OVERHEID.

Het beheer der overheidsfinanciën worde, onder contrôle der volks-vertegenwoordiging, wier budgetrecht onverkort gehandhaafd blijve, zodanig gevoerd, dat de uitgaven blijven binnen de perken, die door een doelmatig beleid worden gesteld.

Uitgaven, welke niet uit belastingen kunnen bestreden worden, zijn slechts dan gerechtvaardigd, in zover deze bevorderlijk zijn aan de verhoging van het welvaartspeil van het volk in al zijn geleidingen.

Het belastingstelsel blijve gegrondvest op het draagkrachtsbeginsel, waarbij de minst draagkrachtigen worden ontzien en anderzijds de welvaartsbronnen van het volk tot verdere ontwikkeling kunnen komen.

De regeling van het successierecht zij een zodanige, dat het erfrecht niet worde uitgehold, mede opdat persoonlijke verantwoordelijkheid en familiezin onder het volk niet worden verzwakt.

De Overheid zorge bij het stellen van regelen ten aanzien van het geldwezen er voor, dat het vertrouwen in het geld gehandhaafd blijft.

Par. VI. SOCIALE POLITIEK. WETTELIJKE ARBEIDSBESCHERMING.

Handhaving en verdere invoering van de 48-urige werkweek voor alle daarvoor in aanmerking komende vormen van arbeid in loondienst, met vaststelling — voor zover nodig — van uitzonderings- en overgangsbepalingen.

Bij het vaststellen van uitzonderingsbepalingen dient er voor te worden gewaakt, dat geen misbruik van overwerkvergunningen wordt gemaakt en dat door het werken in ploegenstelsel geen nadeel voor de gezondheid en zedelijkheid van jeugdige personen ontstaat.

Ten aanzien van de arbeid der vrouw worde het beginsel toegepast, dat deze onder zodanige omstandigheden dient te geschieden, dat zij tegen de zedelijke en lichamelijke gevaren, welke haar daarbij bedreigen, worde beschermd, terwijl het gezinsleven en het normale gezin van deze arbeid geen schade mag ondervinden.

In de landbouw (alle agrarische bedrijven daaronder begrepen) worde met kracht gestreefd naar de totstandkoming van een Landbouw-arbeidswet.

Bij de zorg voor de handhaving en naleving van deze wet, worden de uit het bedrijfsleven voortgekomen organisaties ingeschakeld.

Zorg voor een juiste naleving der Arbeidswet en Veiligheidswet en de daarop berustende uitvoeringsmaatregelen. Bij deze uitvoering worde het georganiseerde bedrijfsleven zoveel mogelijk betrokken.

Doeltreffende handhaving der Winkelsluitingswet en wijziging dier wet tot verzekering der Zondagsrust en wegneming van misbruiken, die in de praktijk zijn ingeslopen.

Par. VII. PUBLIEKRECHTELIJKE REGELING VAN DE ARBEID.

Bij de ontwikkeling van het arbeidsrecht dient te worden voorkomen, dat personen zich kunnen onttrekken aan de plicht om te arbeiden.

Wijziging van de wet op het Arbeidscontract door het verplicht stellen van de naleving der artikelen 1638 c en d van het Burgerlijk Wetboek.

Wettelijke regeling van het ontslagrecht, waarbij — behoudens ingeval van ontslag om een dringende reden — de verplichting tot arbitrage worde voorgeschreven en verband worde gelegd met wachtgeldregelingen.

Wettelijke regeling van het recht op vacantie, ook in de land- en tuinbouw.

Par. VIII. SOCIALE VERZEKERING.

De thans in de Invaliditeitswet vervatte voorziening van verzekering van ouderdoms-, invaliditeits-, weduwen- en wezenrente worde door een nieuwe wettelijke regeling vervangen. Hierbij worde voor arbeiders en voor met hen in economisch opzicht gelijk te stellen zelfstandigen, wier inkomen beneden een bepaalde grens is gelegen, de verplichting tot verzekering opgelegd. Met handhaving van de in de Invaliditeitswet terzake gestelde vereisten en rechten worde het recht op een terstond ingaand weduwnpensioen mede toegekend aan alle weduwen, die tenminste twee kinderen beneden 18 jaar te verzorgen hebben.

De hoogte van de rente worde zodanig vastgesteld, dat deze als een basis-voorziening kan worden beschouwd.

Herziening van het criterium van invaliditeit, waardoor de mogelijkheid ontstaat, dat de rente samenhangt met de in verband met bedrijf of beroep vastgestelde invaliditeitsgraad.

Vervanging van het „Ziekenfondsenbesluit” door een wettelijke regeling der ziekenverzorging voor arbeiders en voor met hen in economisch opzicht

gelijk te stellen zelfstandigen, wier inkomen beneden een bepaalde grens is gelegen. Bij het stellen van normen voor de erkenning van ziekenfondsen worde ruimte gelaten voor uit de maatschappij opgekomen regelingen. Hierbij kunnen — gelet op de aard der te verlenen hulp — de inkomensgrenzen, waarbij de verplichting tot verzekering eindigt, verschillend worden gesteld.

Verruiming van het aantal beroepsziekten, welker gevolgen krachtens de Ongevallenwetten met die van bedrijfsongevallen zijn gelijkgesteld.

Bevordering van de totstandkoming ener wettelijke werkloosheidsverzekering en verplichte wachtgeldregeling, waarvan de kosten door de Staat, werkgevers en werknemers gezamenlijk worden gedragen.

Uitbreiding van de moederschapsverzekering tot de vrouwen van de verzekerden, waarbij mede in de kosten van gezinshulp worde voorzien en regeling dezer materie bij afzonderlijke wet.

Bevordering van eenheid in de uitvoering der sociale verzekering door het zoveel mogelijk gelijk maken van de kringen der verzekerden, die ingevolge de onderscheidene wetten verzekerd zijn en door te bevorderen, dat de uitvoeringsorganen, die een publiekrechtelijk karakter dienen te dragen, vakbedrijfsgewijze zijn opgebouwd, terwijl voorts locale of regionale organen worden ingesteld, aan welke de dagelijkse uitvoering worde opgedragen. In samenwerking met de werkgevers- en werknemersorganisaties worde door de Overheid een algemeen effectief toezicht op de uitvoering der sociale verzekering ingesteld.

In aansluiting op het bovengenoemde worde de verplichte verzekering geleidelijk uitgebreid tot allen, die werkzaam zijn in bedrijf of beroep en die in economisch opzicht met de reeds verplicht verzekerde gelijk gesteld kunnen worden, waarbij hieronder in het bijzonder begrepen dienen te zijn werkgevers in kleine bedrijven en zelfstandigen, die behoren tot de landbouwende, handeldrijvende en industriële middenstand.

Wettelijke regeling van bedrijfs- en ondernemingspensioenfondsen, met instelling van toezicht van Rijkswegen in samenwerking met het georganiseerde bedrijfsleven. Deze regeling worde bij voorkeur een zodanige, dat aansluiting aan de basis-verzekering der algemene sociale verzekering worde verkregen.

In aansluiting aan de in de sociale verzekering gegeven voorzieningen worden bijzondere regelingen ten aanzien van prophylaxe, nazorg, periodiek geneeskundig onderzoek en zorg voor onvolwaardigen systematisch bevorderd.

Par. IX. WERKLOOSHEIDSBESTRIJDING.

Grondslag van de zorg voor werkgelegenheid is de erkenning, op grond van godsdienstige en zedelijke overwegingen, van de waarde van de arbeid en zijn rechtmatige beloning, als een der belangrijkste fundamenten ener Christelijke samenleving.

De Overheid streve er naar, zodanige voorwaarden te scheppen voor het bedrijfsleven, dat dit — in het bijzonder in tijden van economische inzinking — een zo groot mogelijk aantal werkers in de gelegenheid kan stellen, arbeid te verrichten.

Voorts dienen de werkloosheid en de morele nadelen van deze, meer bijzonder die der jeugdwerkloosheid, door de Overheid krachtig te worden bestreden door het bevorderen en verschaffen van arbeidsgelegenheid.

Hierbij sta voorop plaatsing en herplaatsing van werkloze arbeiders door doelmatige vakopleiding, zo nodig voor een ander bedrijf, en herscholing in het normale bedrijf. Mede met het oog hierop worde door technisch en medisch uitgeruste voorlichtingsdiensten een juiste beroepskeuze bevorderd. Daarnaast worde in tijden van economische crisis, van overheidswege door het doen uitvoeren van openbare werken, zowel in steden als op het platte land door werkloze arbeiders, de werkloosheid doeltreffend bestreden.

Par. X. OVERHEID ALS WERKGEEFSTER.

Bij de regeling van rechtspositie, arbeidsvoorwaarden en bezoldiging van

het personeel, zowel in vaste als in tijdelijke dienst der Overheid diene de eis te gelden, dat de Overheid zich in alle opzichten als een goed werkgeefster gedrage.

Par. XI. ONDERWIJS.

Regeling van de leerplicht op zodanige wijze, dat betere aansluiting worde verkregen van de leeftijd, waarop het lager onderwijs eindigt en de minimum-leeftijd, waarop de toelating tot arbeid wettelijk bepaald is.

Overheidszorg voor de lichamelijke opvoeding, met het streven evenwicht te brengen tussen de lichamelijke opvoeding en de intellectuele ontwikkeling van het Nederlandse volk.

Van overheidswege worden zodanige maatregelen getroffen, dat kinderen, die bijzondere aanleg voor verdere studie blijken te bezitten en wier ouders de kosten daarvan niet of niet geheel kunnen dragen, in de gelegenheid worden gesteld, verdergaand onderwijs te ontvangen. De voorwaarden, waaronder deze hulp wordt verleend, behoren zodanig te zijn, dat de opgeleiden in de toekomst — gezien hun draagkracht — niet te zwaar worden belast.

Vernieuwing en uitbreiding van vervolgonderwijs, nijverheidsonderwijs, en leerlingstelsel. Daarbij worde dit onderwijs dienstbaar gemaakt aan de voorbereiding voor het toekomstige beroep en wat de vrouwelijke jeugd betreft, bovendien in het bijzonder voor de gezinstak.

Par. XII. VERHEFFING DER VOLKSKRACHT.

Vooropstellend hetgeen in de samenleving door maatschappelijke organen is tot stand gekomen en onder erkenning van eigen karakter en zelfstandigheid van het Christelijk philanthropisch werk en zijn geestelijke betekenis voor onze volkskracht, subsidiëring en zo nodig bevordering der oprichting van hiervoor in aanmerking komende instellingen, zoals: consultatiebureaux, cursussen en klinieken voor zuigelingen-verzorging enz. Bevordering van de oprichting en instandhouding van cursussen en andere inrichtingen ter vorming van volwassenen in het bijzonder van meisjes en jonge vrouwen, teneinde bij haar liefde en geschiktheid aan te kweken voor de gezinstak.

Het gehele beleid der Overheid, in het bijzonder ten aanzien van de woningpolitiek, het verkrijgen van eigen bezit, het sparen, de belastingpolitiek en schoolgeldregelingen dient doortrokken te zijn van een voortdurende zorg voor de ontplooiing en versterking van het gezin.

Par. XIII. WONINGBOUW.

De woningbouw worde krachtig ter hand genomen. Daarbij worde gestreefd naar een zodanige samenwerking met het particuliere initiatief, dat de woningbouw zowel sociaal als economisch verantwoord is.

Het verkrijgen van eigen woningen, eventueel met behulp van bouwsparekassen en huurkoopregelingen, worde bevorderd.

Medewerking aan de bouw door woningbouwverenigingen en zo nodig bouw door de gemeenten, indien het particuliere bedrijf tekort schiet.

Par. XIV. GRONDPOLITIEK.

Bevordering van een grondpolitiek, waardoor het mede om de trek naar de grote steden, die een gezonde volksontwikkeling schaadt, tegen te gaan, aan een zo groot mogelijk aantal inwoners mogelijk wordt gemaakt een bedrijf te exploiteren, dat arbeid en bestaansmogelijkheid geeft aan een normaal gezin.

BRIEF VAN DEN HEER A. A. VAN SANDICK, AMSTERDAM,

lid der Commissie voor Sociale en Economische Vraagstukken.

Aangezien ik principiële en overwegende bezwaren heb tegen hetgeen in par. I van het U aangeboden rapport is gesteld ten aanzien van de „Rechtsorde van het Maatschappelijk Leven” heb ik tot mijn spijt er van moeten afzien het rapport te ondertekenen. Ik acht mij gedrongen en verplicht U een uiteenzetting te geven van mijn bezwaren tegen deze paragraaf, waarbij ik tevens aangeef hoe naar mijn overtuiging de formulering zou dienen te luiden. Hieraan zij toegevoegd, dat de andere delen van het rapport door mij worden onderschreven.

Met hetgeen in de aanhef van par. I wordt geschreven over de beginselen, die de C.H. Unie hebben te leiden ten aanzien van den organischen opbouw van de maatschappij, kan ik mij geheel verenigen. Terecht wordt hier de souvereiniteit in eigen kring als een dier beginselen met nadruk genoemd. Maar naar mijn mening behoort dan ook de nadere uitwerking duidelijk blijk te geven van de doorwerking van dit beginsel. Dan is het niet voldoende het staatsocialisme af te wijzen — ook in socialistischen kring geschiedt dit heden vrijwel algemeen — doch dient evenmin de publiekrechtelijke regeling der bedrijfsorganisatie voorop te worden gesteld, suggererende dat moet worden aangestuurd op een allesomvattend systeem, waarbij het maatschappelijk leven wordt gedirigeerd van een centrale instantie uit, die wel is waar niet identiek is met, doch wel haar bevoegdheden ontvangt van de Overheid. ¹⁾ Veeleer dient te worden geopteerd voor de vorming en ontwikkeling van vrije en autonome organen van samenwerking van ondernemers en werknemers, in welke organen niet meer wordt samengebonden dan hetgeen werkelijk tezamenhoort. Wil hier sprake zijn van levende en autonome organen van het bedrijfsleven, dan past hierbij niet de opneming in deze organen van vertegenwoordigers der Overheid, noch de instelling van een overkoepelend orgaan voor het gehele bedrijfsleven, aan welk orgaan, als toezicht houdende instantie, de — lagere — bedrijfsorganen ondergeschikt zijn. Zeer zeker verdient de vorming van een Sociaal-Economischen Raad aanbeveling. Deze zij evenwel uitsluitend een college van advies van de Regering, waarin deze dan echter zelve geen zitting behoort te hebben. Wel dient de Overheid het onverkorte recht te behouden, zo nodig in te grijpen indien het algemeen belang niet of onvoldoende wordt behartigd. Deze taak kan de Overheid niet overdragen aan een college, dat niet is onderworpen aan het toezicht der Staten Generaal, noch aan deze verantwoording verschuldigd is. De C.H.U. hoede er zich voor er toe mede te werken het tijdens de bezetting ingevoerde systeem van bedrijfsorganisatie slechts in zoverre te veranderen, dat het directe regeringsingrijpen in de functies van het maatschappelijke leven wordt vervangen door een delegatie van de overheidsbevoegdheden aan in te stellen lichamen, met behoud van het stelsel ener centrale leiding en van een hiërarchieken opbouw, waardoor het beginsel der souvereiniteit in eigen kring dreigt verloren te gaan.

¹⁾ In 1875 heeft de stichter onzer Unie, de Savornin Lohman, constaterende met hoeveel voldoening gesproken werd over de afschaffing der gilden, neergeschreven „dat men blijkbaar niet bemerkte dat de tegenwoordige wetten den staat tot één grootmagtig gild maken, waarin voor vrijheid van beweging geen plaats meer is” (Gezag en Vrijheid, pag. 194). Indien in een tijdvak, waarin het liberalisme schier allesoverheersend was, reeds een dergelijke verzuchting moest worden geslaakt, hebben wij dan thans niet nog meer reden om voor de vrijheid van beweging op te komen? Ik erken, dat de Christelijk-Historische Unie bij Lohman niet moet blijven staan, maar ik kan niet aannemen dat hieraan deze interpretatie zou moeten worden gegeven, dat de doelstellingen in haar tegendeel dienen te worden verkeerdt.

Mede als uitvloeisel van dit beginsel acht ik het onjuist te stellen, dat de regeling van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie vooraf dient te gaan aan een regeling van de organen van samenwerking binnen het raam der hiervoor in aanmerking komende ondernemingen, waardoor deze organen (ondernemingsraden) ondergeschikt zouden worden gemaakt aan de centraal- en bedrijfstakgewijze in te stellen organen, een werkwijze waarbij op typische wijze aan den top wordt begonnen, hetgeen te duidelijker spreekt indien gesteld wordt dat aan deze ondernemingsraden de nadere „uitwerking van de algemene regelen der bedrijfstakken dient te worden opgedragen”. Naar mijn overtuiging dient juist op tegenovergestelde wijze te worden te werk gegaan. De onderneming, het bedrijf, is niet de uitloper van een hiërarchie systeem van maatschappelijke organisatie, doch de levende kern, de basis van het maatschappelijk leven, binnen welks raam de verbondenheid van ondernemers en werknemers op de zuiverste wijze tot ontwikkeling kan komen. De samenwerking tussen werkgevers en werknemers dient allereerst hier tot ontwikkeling te worden gebracht en de samenwerking in wijder verband dient van deze basis uit verder uit te groeien. Alleen op deze wijze kan een werkelijk organische opbouw van het maatschappelijke leven tot stand komen.

Wil de verdere opbouw der bedrijfsorganisatie zijn organisch karakter blijven behouden, dan is het niet verantwoord zich reeds thans in concreto uit te spreken over de taak, die aan deze organen dient te worden toevertrouwd. Dit geldt met name voor de bevoegdheden op economisch gebied, waar immers groot gevaar bestaan voor een overheersing der samengebundelde producentenbelangen, zowel van ondernemers als van werknemers, ook al komt tussen deze beide groepen de zo zeer gewenste samenwerking tot stand. Op deze wijze toch dreigen de consumenten in het gedrang te komen, evenals de middenstand en de kleine zelfstandigen.

Het is op deze gronden, dat ik U met den meesten nadruk verzoek het bovenstaande ernstig te overwegen en hiermede rekening te houden bij de redactie van den definitieven tekst van het aan de Algemene Vergadering voor te leggen ontwerp-programma.

Ten slotte veroorloof ik mij een gewijzigd concept voor par. I te doen volgen.

Amsterdam, 12 Mei 1948.

A. A. VAN SANDICK.

Concept A. A. van Sandick.

CHRISTELIJK-HISTORISCHE UNIE.

Speciaal-Economisch Program 1948.

par. I. Rechtsorde van het Maatschappelijk Leven.

De Christelijk-Historische Unie, overwegende dat de gehoorzaamheid aan Gods geboden er toe dringt zich in dit tijdsgewricht nader uit te spreken omtrent de meest gewenste oplossing van sociale en economische vraagstukken, stelt hierbij, krachtens haar beginsel de persoonlijke vrijheid in gebondenheid aan Gods Openbaring en de plicht van den mens den naaste ook

in de gemeenschap te dienen voorop. Zij spreekt zich voorts uit voor de souvereiniteit in eigen kring, krachtens welk beginsel aan de zich in vrijheid vormende gemeenschappen ook op maatschappelijk gebied een zelfstandige ontwikkeling en eigen rechten toekomen.

Onder verwerping van een van staatswege opgelegde organisatie van het bedrijfsleven, die tot staats-socialisme voeren moet, spreekt zij zich uit voor een organischen opbouw van het maatschappelijke leven, gebaseerd op de persoonlijke verantwoordelijkheid en de samenwerking van ondernemers en werknemers.

Hiertoe diene waar de omvang van het bedrijf hiertoe aanleiding geeft, te worden gestreefd naar de vorming in de onderneming van een orgaan van samenwerking van allen die in de onderneming werkzaam zijn. Dit orgaan dient te zijn een college van overleg en advies ter behartiging van de belangen der onderneming en van haar personeel.

Bij het stellen van regelen ten aanzien van deze organen van samenwerking bepale de wetgever zich tot het aangeven van algemene richtlijnen, aldus rekening houdende met de verscheidenheid en eigen aard van het bedrijf en van hen die hierin werkzaam zijn.

Ter verzekering van de doorwerking van het beginsel der souvereiniteit in eigen kring en ter wering van de machtsvorming in het maatschappelijke leven, om het even of deze, ten gevolge ener ongebreidelde vrijheid, door enkelen, dan wel door een systematische samenbundeling van het bedrijfsleven, hetzij groepsgewijze hetzij collectief, wordt uitgeoefend, dient bij de organisatie van het bedrijfsleven in wijder verband het volgende in acht te worden genomen:

1. voorop sta niet een hiërarchische opbouw van het bedrijfsleven, waarbij de richtlijnen door een centrale instantie al of niet met sanctie of in opdracht van de Overheid worden aangegeven, doch gestreefd worde naar een vrije organisatie van ondernemers en werknemers, onder toezicht van de Overheid;
2. opdat de verscheidenheid, die kenmerkend is voor een krachtig maatschappelijk leven, bewaard blijve, worde gewaakt tegen een schematisch eenvormigheid;
3. de wetgever erkenne de vrije maatschappelijke organisaties te zijn van eigen rechte en bepale zich tot het aangeven van een raam, waarbinnen een organische opbouw van het maatschappelijke leven tot ontwikkeling kome, waarbij zij bedacht zij op het behoud der kleine zelfstandigen en van een krachtigen middenstand. Regel zij de zelfstandige bevoegdheid der voor bepaalde bedrijfstakken fungerende organen ter behartiging der gemeenschappelijke belangen, onder toezicht van de Overheid. Slechts in tijd van nood en indien een hoger belang zulks vereist, kan aan de Overheid een verder reikende bevoegdheid worden gegeven;
4. bij de wet worden regelen vastgesteld ter waarborging ener representatieve samenstelling dezer organen, zowel van ondernemerszijde als van werknemerszijde;
5. ter bevordering van de samenwerking tussen Overheid en bedrijfsleven worde overgegaan tot de instelling van een Sociaal-Economischen Raad, samengesteld uit vertegenwoordigers der centrale organisaties van werkgevers en werknemers. Deze Raad zal de Overheid van advies hebben te dienen ten aanzien van de vraagstukken van socialen en economischen aard, mede ter verlichting van de taak der Overheid.